

Štev. 3.

V Ljubljani, 1. sušca 1914.

Leto XV.

Junaški deseterci.

Paša.

V turški Bosni gospodar je paša,
dedec star in grd kot pesoglavec:
glava — čeber mu čepi na vratu,
brado — kozel mu jo je posodil,
nos mu — kumara je dozorela.
usta — prepad s skalami obstražen,
oči — vrag reži se v njih peklenski,
v turbanu zavito svetlo plešo,
a po njej izprehajajo uši se.

In udari paša s sablo k steni,
pride sluga, tinto mu prinese
in pero in tanek list papirja.
In široko sede paša k mizi,
gleda črno, piše grozno pismo,
piše pismo kralju v Črno goro:
„Črni gjavro, jaz sem paša Bosne,
vi ste krti luknje črnogorske,
hajdi, pošlji dvanajst mi krtic brž —
dvanajst deklic mladih in najlepših,
jih okiti s cvetjem vaše gore,
da poklonit pridejo se meni.
Če ne bo jih v sedmih dnevih k meni,
pridem z vojsko na krtine vaše,
kakor bolhe v postelji potrem vas,
kakor z metlo vas pometem v morje.“

Pride pismo, Nikola ga bere,
gleda, bere — komaj smeh vzdržuje:
„Hajdi vkupaj, Črnogorci moji,
hajdi vkupaj, hajdi — strah je tukaj!“

Črnogorci se zberó junaki,
temna vsa so čela jim junaška,
a vesela srca jim junaška.

Gre kralj sivi, gre smeje, počasi.
Strah? Na lieu njemu ni ga znati!

Bere pismo, komaj smeh vzdržuje,
čujejo junaki — smeh jih lomi,
bijejo se po kolenih jakih,
pa reko vladarju, da naj piše:
„Piši jarcu šepastemu v Bosno:
Črnogorski krti so — volkovi,
levinje — krtice črnogorske!
Kje zahtevaš ti, bedak neumni,
ki rediš od bosanskih se češpelj,
z naših gor svobodnih cvetk in deklic!
Ali kdaj smo plačevali davek?
Tebi, paša svetli, pošljemo ga:
z brd visokih naših trde skale
za devic dvanajst, o, silni paša
dvanajst svinjskih repov presušeni,

da odičiš si svoj turban z njimi.
Pridi sam po davek, če ti drago!
Črna gora, veš, je vsa pokrita
s turškimi črepinjami in kostmi,
če ti ljubo, pridi jih pogledat,
kmalu zrl boš i svojó na kolu!“

Bral je pismo turški paša v Bosni,
bral je pismo in debelo gledal
in sporočil je vezirjem svojim:

„Oj, vezirji, oj, junaki čvrsti,
le shranite v kašče svetle sablje
in za hrame risanice puške,
obdelujte vrte, sadovnjake,
da rodijo češplje vam debele,
in ko z njimi se tako zredíte,
da ne pride črnogorska sablja
vam do živa, ne njihova puška,
do srca vam, takrat, oj, junaki,
hajdi gremo nad podgane v goro!“

Mati in sin.

Stara majka, sama zapuščena,
čakala je v koči sina z vojne,
čakala ga komaj je sirota,
kruha služiti ni mogla sama.
„Mine vojna, sin se mi povrne,
s pridno roko spet živil bo mene.“

Mine vojna, sin domov se vrne:
desna roka gnije na bojišču;
če meso so vrani oključali,
bela kost pač v kratkem bo sprhnela.

„Tak se vračaš, sinko, k majki svoji?“

„Dvoje rok je meni Bog ustvaril,
dvoje mater — vsaki roko eno.
Domovini dal sem roko desno,
zate, mati, sem prihranil levo.“

Junak.

Došlo pismo belo majki sivi,
v pismu vest o sinu je z bojišča:
„Jevrosima, moja majka siva,
nič ne skrbi, dobro tu je sinu,
ranjen sem, a rane se celijo,
kmalu se iz bolnice ti vrnem
in veselo, majka, te pozdravim.“

Čita pismo Jevrosima majka,
čita pismo, čudno ji pri srcu:
ali je bridkost, da sin je ranjen,
ali je sladkost, da sin junak je.
Sklene majka, da obišče sina.
Speče črne hlebe tri za pot si,
speče sinu tri kolače bele,
splete mu dve volni nogavici —
sin jih vedno je posebno ljubil.

Vstane rano v gori majka z doma,
kakor srna pomlajena speje,
hodi, hodi, dolge dneve hodi
in čez teden dni dospeje k sinu.

Sede k zgavju trudna mati k sinu,
srce ji je polno, bogve česa,
pogovarja se z edincem svojim,
vzame iz koška tri pogače bele
in iz nedrij nogavice volne,
rjuho odgrne, da obuje sina —
sinu nog v sredini stegen manjka.

Gleda mati sina — on smehljá se.
Skloni se in ga poljubi v lice:
„Pisal si; zdaj, sinko, te razumem!“

Cvetko Gorjančev.

